

Inka Hopsu vihr

Toimenpidealoite ruoka-avun riittävyyden turvaamisesta

Eduskunnalle

Tilanne ruoka-avussa on huolestuttava. Ruokajonot kasvavat samaan aikaan, kun jaettavaa ruokaa on entistä vähemmän. Yhä useampi jää ilman ruoka-apua, vaikka avun tarve kasvaa. Ruoka-avun tarpeen taustalla on elinkustannusten nousu, pienituloisuus, työttömyys ja sosiaaliturvaan tehdyt leikkaukset. Moni, joka on aiemmin pärjännyt ilman apua, on nyt joutunut turvautumaan ruoka-apuun. Työttömyysturvaan ja muihin sosiaalietuuksiin tehdyt leikkaukset ovat ajaneet ihmisiä ahtaalle. Opiskelijat, eläkeläiset ja lapsiperheet hakevat apua yhä useammin.

Ruoka-avun jakelussa näkyy niin kasvanut tarve kuin avuntarpeen pidentyminen. Ruoka-apua on jaettavissa vähemmän, sillä kauppojen jakamaa ruokahävikkiä syntyy vähemmän tehokkaampien hankintojen ja määrien arvioinnin myötä. Hävikin vähentyminen on sinänsä positiivinen asia. Köyhyyttä tulee ratkoa etenkin rakenteellisin ratkaisuin ja heikoimmassa asemassa olevien tilannetta vakavasti pahentavat leikkaukset poistaa. Tästä huolimatta tulee meidän myös vastata ruoka-avun kasvaneeseen tarpeeseen.

Nyt kuitenkin vähentyneen ruokahävikin myötä esimerkiksi Helsingin Myllypurossa vuosikymmeniä toiminut ruoka-apu on lakkaamassa maaliskuun 2026 jälkeen, kun ruoka yksinkertaisesti loppuu kesken. Satoja ihmisiä on jouduttu toimijan mukaan käännyttämään pois.

Haasteista kertoo myös Kirkkopalveluiden ylläpitämä ja avustustoimijoita kokoava Ruoka-apu.fi, jonka vuonna 2024 toimijoille tekemään kyselyyn vastanneista avustustoimijoista 63 prosenttia kertoi, että lahjoituksina saatu hävikkiruoka oli vähentynyt paljon tai jonkin verran. Samassa kyselyssä 73 prosenttia kertoi asiakkaiden määrän kasvaneen. Haaste on tunnistettu valtakunnallisesti. Tampereella ja Oulussa kerrotaan samassa kyselyssä, että ruoka-apu ei riitä kaikille tarvitseville. Varsinais-Suomessa esiin nousee erityisesti lapsiperheiden hätä. Ruoka-apujonossa näkyy nälkäisiä lapsia. Lastensuojelun Keskusliiton kyselytutkimuksen mukaan 19 prosenttia pienituloisten perheiden lapsista ei koe saavansa riittävästi tai säännöllisesti ruokaa kotona. Näin ei pidä olla 2020-luvun yhä globaalilla mittapuulla vauraassa Suomessa.

Luken mukaan ruokahävikkiä syntyy vuodessa hieman yli 350 miljoonaa kiloa. Ruokahävikiksi määritellään alun perin syötäväksi tarkoitettu eli syömäkelpoinen ruoka, jota ei käytetä esimerkiksi ihmisravintona, rehuna tai muuten. Elintarvikejätettä syntyy kokonaisuudessaan Luken mukaan noin 640 miljoonaa kiloa, josta yli puolet on ruokahävikkiä. Eniten elintarvikejätettä syntyy kotitalouksissa (46 prosenttia) ja toiseksi eniten teollisuudessa (25 prosenttia). Kaupan osuus on noin 9 prosenttia ja ravitsemuspalveluiden noin 8 prosenttia.

Toimenpidealoite TPA 24/2026 vp

Mahdollisuuksia ruoka-avun saatavuuden parantamiseen voisi siis löytyä myös kaupan alan ulkopuolelta.

Suomi on sitoutunut puolittamaan elintarvikejätteen määrän vuoteen 2030 mennessä ja raportoimaan Euroopan komissiolle vuosittain syntyvän elintarvikejätteen määrän. Valtioneuvoston jäteasetuksen 29 § velvoittaa elintarvikealan toimijoita luovuttamaan ylijääneet muuten hävikiksi päätyvät elintarvikkeet uudelleenjakeluun ensisijaisesti ihmisravinnoksi. Tämä velvoittaa toimijoita kehittämään kanavia hävikkiuhan alla olevien ruokien lahjoittamiselle tai eteenpäin myymiselle kaikkialla ravitsemusosalalla. On tärkeää, että hävikin minimoimisen ohella varmistamme ruoka-avun toiminnan.

Kansallisella ruokahävikkitiekartalla pyritään vähentämään ruokahävikin määrää ruokaketjun eri vaiheissa, myös lahjoittamalla ruoka-apuun. Yksi toteuttamisen muodoista on Stadin safka, Helsingin kaupungin ja Helsingin seurakuntayhtymän yhteisen toiminnan muoto, jossa muun muassa ruokahävikkiä välitetään kaupoista ja elintarviketeollisuudesta lahjoitusruokana helsinkiläisille ruoka-aputoimijoille ruokailuihin ja ruokajakoihin jaettavaksi.

Kaupat ovat onnistuneet vähentämään omaa ruokahävikkiään tehostamalla alennuslapuilla varustettujen tuotteiden myyntiä. Moni kauppaketju on jo päättänyt ruokahävikin luovuttamisesta ruoka-apuun.

Myös teollisuus sekä koulu- ja muut julkiset laitoskeittiöt toimittavat ruokaa aputoimijoille jaettavaksi. Teollisuudesta on lahjoitettu esimerkiksi värvirheellistä mutta muuten syömäkelpoista leikkelettä, jota ei ole voinut myydä kaupassa. Tällaisten tilanteiden, pakkausvirheiden, lähestyvän parasta ennen -päiväyksen ja sesonkien ylijäämän tulisi kohdentua kauppojen hävikkituotteiden ohella ruoka-apuun. Myös ravitsemuspalveluiden jakelukelpoista ylijäämää tulisi toimittaa entistä enemmän ruoka-apuun. Yhteistyö ja koordinaatio eri toimijoiden, hävikkiruokaterminaalien sekä Ruokaviraston välillä on tärkeää, jotta lahjoitettujen elintarvikkeiden turvallisuus varmistetaan. Ruokavirasto on laatinut eri toimijoille ohjeet ruoan lahjoittamiselle.

Helmikuussa 2016 Ranska säätö ensimmäisenä maana maailmassa lain, joka kieltää yli 400 neliömetrin supermarketteja tahallisesti tuhoamasta tai pilaamasta myymättä jäänyttä ruokaa sekä lahjoittamaan sen ruoka-apuun ja laatimaan sopimuksen tästä ruoka-aputoimijan kanssa lahjoitetun ruuan laadun varmistamiseksi. Käytännössä laki siis kieltää edelleen syömäkelpoisen ylijäämäruuan pois heittämisen. Vuonna 2020 lakia laajennettiin koskemaan myös elintarvikkeiden tukkukauppiaita, joiden vuotuinen liikevaihto ylittää viisikymmentä miljoonaa euroa, ja catering-yrittäjiä, joiden valmistamien aterioiden määrä ylittää kolmetuhatta päivässä. Jälkimmäinen koskee esimerkiksi suuria lounasruokaloita. Veloitteen rikkomisesta voidaan määrätä jopa 3 750 euron sakko rikkomusta kohden. Olisiko tästä Ranskan lainsäädäntöesimerkistä vielä joitain osia kirittämään Suomen toimintaa?

Ruokahävikkiä syntyy edelleen, kun samaan aikaan yhä useampi hakee ruoka-apua. Tähän yhtälöön tulee puuttua ja ruoka-avun jakeluruuan saatavuutta parantaa, jottei yksikään ihminen, etenkin lapsi, joudu kokemaan nälkää Suomessa.

Toimenpidealoite TPA 24/2026 vp

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin selvittääkseen keinoja parantaa ruoka-avun saatavuutta, ottaakseen käyttöön tehokkaampia toimintamalleja ruokahävikin ohjaamiseksi ruoka-apuun uudelleenjaettavaksi jäteasetuksen 29 §:n mukaisesti ja selvittääkseen Ranskan mallin mukaisen elintarvikkeiden pilaamisen kielltoa koskevan lainsäädännön tarpeellisuutta Suomessa ja sen mahdollisia vaikutuksia ruoka-avun saatavuuteen ja ruokahävikin määrään.

Helsingissä 8.4.2026

Inka Hopsu vihr